

**TÜRKİYE ÜNİVERSİTELERİNDE HALKBİLİMİ BÖLÜMLERİNİN
DÜNÜ, BUGÜNÜ, YARINI**

**THE DEPARTMENT OF FOLKLORE AT THE
UNIVERSITIES OF TURKEY: PAST, PRESENT AND FUTURE**

**ПОЛОЖЕНИЕ КАФЕДР ФОЛЬКЛОРИСТИКИ В
УНИВЕРСИТЕТАХ ТУРЦИИ: ВЧЕРА, СЕГОДНЯ, ЗАВТРА**

Uğur DURMAZ*

ÖZ

Bilinen insanlık tarihi yazının icadıyla beraber günümüze kadar gelen süreç içerisinde değerlendirilen uzun ve büyük bir alanı kapsamaktadır. Bu alan içerisinde pek çok farklı unsur bu tarihi yapıyı şekillendirmek için çeşitli etkiler yapmıştır. Günümüzde sosyal bilimler olarak bilinen ve içerisinde kültür, dil, edebiyat, sanat, siyaset, felsefe gibi birçok yapıyı barındıran alanın da temel inceleme insanlık tarihidir. Bu yönden bakıldığında toplumların gelişmesine yardımcı olan bu unsurların detaylı şekilde irdelenmesi için çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Üniversiteler de bu çalışmaların daha sistemli halde ilerlemesi ve yeni bireyler yetiştirilmesi konusunda önemli bir kurumdur.

Halkbilimi alanının tarihi yapısına bakıldığında ise on dokuzuncu yüzyıldan itibaren sistemli bir ilerleyişe girdiği düşüncesi hâkimdir. Bu yönden bakıldığında genç bir bilim dalı olarak sayılabilen halkbiliminin, Türkiye üniversitelerindeki geçmişini, bugünkü durumunu ve geleceğini incelemek hem halkbilimi alanının hem de üniversitelerin sosyal bilimlerle olan ilişkisini görmek bakımından faydalı olacaktır. Güncel olarak Türkiye’de yeni yeni bölüm haline gelen bu alanın ilk defa ayrı bir dal ya da kürsü olarak üniversitelerde varlığı ise yarım asırlık bir süreci içermektedir. Bu yazıda da hem bu süreç nasıl ilerlemiştir hem de gelecekte ne gibi bir durum oluşabilir sorularından hareketle bir inceleme yapılacaktır. Türkiye üniversitelerinde Halkbilimi/Türk Halkbilimi bölümlerinin durumu tartışılacak ve halkbiliminin bundan nasıl etkilendiği, geleceğe dair ne gibi yeniliklerin yapılabileceği gibi sorusuna cevap aranacaktır.

Anahtar Kelimeler: Halkbilimi, Üniversite, Türk Dili Ve Edebiyatı, Halk Edebiyatı, Türkiye

ABSTRACT

Known human history encompasses a long and large area evaluated in the process that has come up to today with the invention of the writing. Many different elements in this area have made various effects in order to shape this historical structure. Today, known as social sciences and within the culture, language, literature, art, politics, philosophy, such as the field of many structures, such as human history is the main point of examination. From this point of view, various studies have been carried out to examine these elements which

* Dr. Öğr. Üyesi, Kocaeli Üniversitesi, Fen Edebiyatı Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, ugurdurmaz10@gmail.com
DOI: 10.17498/kdeniz.377691

help the development of societies in detail. Universities are also an important institution in terms of the systematic progression of these studies and the training of new individuals.

From the historical structure of the area of folklore, the idea of a systematic progress from the nineteenth century is dominant. In this respect, it would be useful to examine the history, present and future of folklore in Turkish universities, which can be regarded as a young branch of Science, and to see the relationship between folklore and Social Sciences. The presence of this area, which has become a new section in Turkey for the first time, in universities as a separate branch or branch, includes a half-century process. In this paper we will examine how this process has progressed as well as what situation can occur in the future. In the Universities of Turkey, the status of the Departments of Folklore/Turkish Folklore will be discussed and the question of how the folklore is influenced and what kind of future innovations can be made.

Key Words: Foklore, University, Turkish Language And Literature, Folk Literature, Turkey.

АННОТАЦИЯ

Первые известия об истории человечества, которая включает в себе длительный период, мы получили с появлением письменности. Множество разных элементов в течении этого срока оказали различное влияние на формирование человеческой истории. Известно, что общественные науки изучают культуру, язык, литературу, искусство, политику, философию и связи с этим, историю человечества. С этой точки зрения были проведены различные исследования, чтобы подробно изучить указанные сферы человеческой жизни, которые в свою очередь помогают развитию общества. В этом плане, университеты также являются важным институтом для развития этих исследований следует отметить, что и для обучения новых поколений.

По изучению фольклора прогресс был достигнут с девятнадцатого века. В виду этого, фольклористику можно приписать к молодой науке. Для того, чтобы изучить нынешнее состояние и будущее отделений фольклористики в турецких университетах, процесс необходимр рассмотреть в целом, с другими ветвями гуманитарных наук. В настоящее время эти отделения, как отдельные ветви научного исследования, в турецких университетах имеют полувековую историю. В этой статье рассматриваются настоящее и будущее отделения фольклористики и вопросы инновации в этом направлении.

Ключевые слова: фольклор, университет, турецкиц язык и литература, словесная литература, Турция.

1. Giriş

Toplumların ortaya çıkışından itibaren onlarla ilgili uygulama, gelenek, görenek, inanç, kültür, sanat, tarih, ekonomi gibi unsurlar da bir bir oluşmaya başlamıştır. Bu yapıların her birini ayrı ayrı ya da birlikte inceleyen bilim dalları da zaman içinde ihtiyaçlar doğrultusunda varlıklarını göstermiştir. Önceleri basit araştırmalar ya da amatör çalışmalar şeklinde başlayan bu konulardaki yapılanmalar zamanla farklı unsurların devreye girmesi ve insanların daha özel ilgi alanlarının oluşmasıyla profesyonel hale dönüşmeye başlamıştır. Bu açıdan her bir bilim dalının tarihi süreci, o bilim dalının geleceğini şekillendiren temel unsurları barındırması noktasında önem arz etmektedir. Bu açıdan çeşitli yönleriyle tarihi durumun incelenmesi, o alanla ilgili gelecek yapısının hangi tarafa doğru şekillendiğini de görmeyi sağlar. Hatta belki güncel durumdaki eksikleri ya da

değişimleri göstererek daha sistemli bir ilerleyişin sağlanmasına da katkıda bulunur. Bu yönden bakıldığında halkbiliminin tarihi sürecindeki mihenk taşlarından birisi üniversitelere bu alanın girişidir. Bu bilim dalının üniversitelerde ders olarak okutulmaya başlaması ve ayrı bir bölüm haline gelmesi arasında geçen zamanda birçok değişim ve dönüşüm meydana gelmiştir. İşte bu süreçte yaşananlar günümüze ve geleceğe dair bilgi edinmeye yardımcı olacaktır.

Folklor teriminin 1846 yılında William John Thoms tarafından kullanılmasıyla birlikte artık daha sistemli bir oluşum halini aldığı anlayabildiğimiz halkbilimi çalışmalarının bu tarihten sonraki ilerleyişinde bireysel çalışmaların yanında kurumsal çalışmaların da arttığı söylenebilir. Özellikle kurulan belli derneklerle beraber bu bilim dalı, insanların gözünde daha dikkate değer bir konuma gelmiştir. Bu kurumsallaşmanın son aşamasında ise üniversiteler devreye girerek bir şekilde bu alanın bilimsel yönden irdelenmesine katkı sağlamışlardır. Üniversiteye giren halkbilimi artık sadece belli kişilerin işi olmaktan çıkarak daha geniş çevrelerin öğrenimine açılan ve zamanla başlı başına bir bölüm haline gelerek bağımsızlığını son noktaya çıkaran bir yapıdır. Bu açıdan değerlendirildiğinde birçok bilim dalına göre özellikle Türkiye’de hızlı bir gelişim süreci geçirmiş ve ayrıcalıklı hal almıştır. Yukarıda da bahsedildiği gibi folklor teriminin dünyada ilk defa kullanılmasıyla beraber insanların bildiği ancak tam olarak isimlendiremediği bir alan olan halkbilimi bir benlik kazanmıştır. Thoms, bu ifadeyi kullanırken bunu İngiltere’de popüler antikite ya da popüler edebiyat denilen yapının karşılığı olarak gösterirken bir açıklamayla bunun edebiyattan öte bir bilim dalı olduğunu ve Saksonca “Folklor” olarak adlandırılabilceğini söyler (Thoms, 2003:5). Yani daha isimlendirme sürecinde bunun bir edebiyat kolundan çok ayrıca bir bilim dalı olarak adlandırılması gerektiği fikri ortaya çıkmıştır. Bunda temel unsur elbette ki halkbiliminin kendi iç yapısında yer alan çoğulculuğu ve genel görünümüdür. Pek çok alanla ortak konulara değindiği gibi bu konuları farklı bir bakış açısıyla incelemesi nedeniyle de halkbilimi kendini başka bir yöne doğru şekillendirmektedir.

Bu ilk kullanımla beraber halkbilimi çalışmaları bütün dünyaya yayılmış, birçok araştırmacı bu konu hakkında bilgiler toplamaya ve yorumlar yapmaya başlamıştır. Bu çalışmalar bireysel çabalarla beraber gün geçtikçe artan talep doğrultusunda belli kurumsal yapıların da doğmasına yol açmıştır. Bu açıdan ilk defa kurumsal kimliğin simgesi olarak “Folklore Society” adlı dernek 1878 yılında W. John Thoms’un kurucu üyeliğiyle ortaya çıkmıştır (Dorson, 2003a: 4). Kurulan bu derneğin en temel işlevi elbette bireysel çabaları topluluğun gücüne dönüştürerek daha verimli ve sistemli bir çalışma mantığı oluşturmaktır. İşte buradan hareketle ortaya çıkan birliktelik duygusu halkbiliminin uzman kadrolarının oluşması için de bir ışık olmuştur. Bu noktadan sonra halkbilimi araştırmalarının bilimsel çerçeveye oturması için yapılan işlerden ilki üniversitelerde ders olarak bu konunun işlenmesidir. Bunu başaran kişi de Stith Thompson’dur. Thompson, 1942 yılında folklorla ilgi duyan araştırmacılar ve öğrenciler için Amerika’da Indiana Üniversitesinde yaz okulu dersleri açmıştır. Bunun yanında 1950 yılında düzenlenen “Asır Ortası Uluslararası Folklor Konferansına” önemli bilim adamlarını davet ederek, 1953 yılında “Folklorla İlgili Dört Sempozyum” adıyla yayımlanan konferans tutanaklarını baskıya hazırladı ve Amerika Birleşik Devletleri’nde ilk defa folklorla ilgili bir doktora programı hazırladı ve ilk doktora öğrencisini mezun etti (Dorson, 2003b, 10). Görüleceği üzere üniversiteye halkbilimi bölümünü bir yaz okulu olarak sokan ve sonrasında bu alanla ilgili birçok çalışma yapan Thompson, halkbiliminin köklü bir altyapıyla beraber bilim dünyasında kabulünün sağlanmasında ilk adımı atan kişi olmuştur. Bu ilk gelişmelerden sonra dünyada pek çok

farklı bölgede üniversitelerde bir ders olarak işlenmeye başlayan halkbilimi, ilerleyen dönemlerde ayrı bir bölüm olarak da hizmet vermiştir.

1. Türkiye Halkbilimi Çalışmalarında Üniversitenin Yeri

Türkiye halkbilimi çalışmalarının amatör olarak tabir edilen yapıyla Tanzimat döneminden itibaren başladığı kabul edilir. Şinasi, Namık Kemal ve Ziya Paşa'nın yaptığı çalışmalar halkbilimine katkı sağladıkları için ilk denemeler olarak kabul edilmektedir. Bunun yanında çeşitli dernekler ve dergiler aracılığıyla bu alanda yapılan çalışmaların varlığı bilinmektedir. Devletin de ilerleyen yıllarda halkbilimi araştırmaları için çeşitli girişimleri olmuştur. 1920 yılında folklor ile ilgili çalışmaların önemini göstermek için Maarif Vekalet'ine bağlı olan "Hars Dairesi" kurulmuş ve öğretmenlerle ilişkiye girerek yurdun dört yanından Türk folklor ürünlerinin tespit edilmesi ve derlenmesi için çalışmalar yapmıştır (Çobanoğlu, 2010: 46). Burada ortaya çıkan durumda amaç elbette toplumda bir aydınlanma yaşatma isteğidir. Özellikle öğretmenlerin burada devreye sokulmasıyla amatör çalışmalar yerine daha tertipli bir çalışma mantığına ulaşılması gerektiği fikrinden ortaya çıkar. Yapılan bu ilk denemelerin ve profesyonel yaklaşımlardan sonra akademik olarak yapılan ilk girişimde ise karşımıza Fuad Köprülü çıkmaktadır. Fuad Köprülü, hem yaptığı çalışmalar hem de yetiştirdiği öğrenciler sayesinde Türkiye'de halkbiliminin akademik camiada gelişmesinin kapısını açan kişidir. "İstanbul Üniversitesi'ne bağlı olarak, 1924 yılında kurulan "Türkiyat Enstitüsü", Türk halkbilimi alanına, bilimsel araştırmalara dayanan monografyalar kazandırmaya, hazırlanan çeşitli halkbilimsel yazılar kurumun dergisi Türkiyat Mecmuası'nda yayımlanmaya ve Mehmet Fuat Köprülü ilk akademik Türk halkbilimciler kuşağını yetiştirmeye başlar" (Çobanoğlu, 2010: 47). Köprülü daha Türkiyat Enstitüsü'nün başına gelmeden halkbilimi ile ilgili çalışmalar yapmış ve yayımlamıştır. Bu yönden akademik camia içerisine girmeden bu alanla ilgili temeli oluşturan bir kişiliktir. 1914 yılında İkdam Gazetesi'nde çıkan "Yeni Bir İlim: Halkiyat 'Folk-Lore'" başlıklı yazısı, genel anlamıyla halkbilimin ilk makaleleri arasındadır. Bu yazının içeriğine bakılacak olursa halkbiliminin çerçevesinin çizildiği ve bu alanın ne olduğu konusunda bilgiler verildiği görülür. Bunun yanında 1915 yılında Milli Tetebbu'lar Mecmuası'nın birinci ve ikinci cildindeki "Türk Edebiyatı'nda Âşık Tarzı'nın Menşe' ve Tekâmülü Hakkında Bir Tecrübe" ve "Türk Edebiyatı'nın Menşe'i" adlı yazıları önemli çalışmalar olarak değerlendirilir (Tansel, 1966: 271).

Bu yazılarda halk edebiyatının ve Türkoloji'nin temel meselelerine değinen Köprülü, 1918'de yazıp 1919'da yayımladığı "Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar" adlı çalışmasıyla yalnız Türk edebiyatı için değil Türk ilminin birçok sahaları için de yeni mesele ortaya atmıştır (Köprülü, 2006: 224). Bu çalışmalarla birlikte artık halk edebiyatının konularının neler olduğu konusu da ülkede belirginleşmeye başlamıştır. Köprülü'nün bu çalışmalarının yanında halkbilimi ve halk edebiyatı ile ilgili yaptığı birçok çalışma bulunmaktadır ancak temelde bu alanla ilgili yaptığı en önemli işlerden bir tanesi hiç kuşkusuz kendisinden sonra gelecek olan nesli yetiştirmek olmuştur. Bu nesil arasında halkbilimini üst seviyelere çıkaran birçok akademisyen ve araştırmacı bulunmaktadır. "Köprülü resmi anlamda doktora yaptırdığı dört talebesi dışında kendisini örnek alıp çalışmalarını o doğrultuda ilerleten pek çok ilim adamına da ilham kaynağı olmuştur. Bunlar :Osman Turan, Halil İnalçık, Ömer Lütfi Barkan, Pertev Naili Boratav, Abdülbaki Gölpınarlı, Ali Nihat Tarlan, Fevziye Abdullah Tansel, Sabri Ülgener, Mehmet Altay Köymen sayılabilir" (Asılsoy, 2008: 42). Bu isimlerin arasına Orhan Şaik Gökyay ve Nihal Atsız'ı da eklemek yerinde olacaktır. Sayılan kişilerin bir bölümü tarih alanında ilerlemiş

olsa da hem Türkoloji'nin hem de halkbiliminin tarih ile olan bağlantısı düşünüldüğünde ortak mevzulara değinen çalışmalar yapıldığı fikri çıkarılabilir. Bu isimler ilerleyen dönemlerde Türkiye üniversitelerinde bilimsel çerçevenin çizilmesi açısından önemli işler yapmışlardır. Halkbiliminde ise üniversitelerde bu alanın gelişmesine ve ayrı bir anabilim dalı olarak sayılmasına katkı sağlayan en önemli isim hiç kuşku yok ki Pertev Naili Boratav'dır.

Pertev Naili Boratav, halkbilimi derslerinin ilk defa bağımsız bir alan olarak işlenmesinde katkı sağlamıştır. "1938-1948 yılları arasında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya fakültesinde halk edebiyatının yanı sıra halkbilimi konularına da programlarına yer veren bir kürsü Pertev Naili Boratav'ın öncülüğünde verimli çalışmalar yapmış, arşivler geliştirmiştir" (Örnek, 2016: 34). Bu çalışmaların başlangıcını Boratav şöyle anlatıyor: "Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nün öğretimine halk edebiyatı 1938 yılında girdi. Dersin programını başta şu şekilde düzenlemiştim: Haftada iki saatlik ders ve seminer içinde her sönestr Türk halk edebiyatından bir ya da birkaç konu incelemek suretiyle, öğrenciler dört yıllık bir öğrenim döneminde bütün konular üzerine genel bilgi ediniyorlardı" (Boratav, 2017: 103). Bu derslerin içeriğini ise Boratav genellikle halk edebiyatı alanı üzerine yoğunlaştığını aktarır. Bu yönden halkbilimi ile ilgili kısımları sadece birinci sönestrde bir giriş olarak verildiğini aktarır. Bunun nedenini de derslerin Türk Dili ve Edebiyatı bölümü içerisinde verilmesine bağlar. Yine kendi talebi doğrultusunda 1947-1948 ders yılı başlarında bir ders olarak Türk halk edebiyatı yerine, Türk Halkbilimi kürsüsünün kurulmasının kabul edildiğini ve lisans düzeyinde eğitim vermeye başlayacağını aktarır (Boratav, 2017: 104). Bu ilk girişim ile birlikte Türkiye üniversitelerinde bağımsız halkbilimi bölümünün temeli atılmış ve ilk örneği ortaya çıkmıştır ancak çeşitli nedenlerle Boratav'ın ülkeden gitmesiyle bu bölümün açılması ve bununla birlikte Türk Dili ve Edebiyatı bölümü içerisindeki derslerin de verilmesi askıya alınmıştır¹

Ayrıca bir alanlaşma girişiminin sonuçlanmasıyla beraber üniversitelerde halkbilimi ve halk edebiyatı derslerinin tekrar gündeme gelmesi Mehmet Kaplan'ın Erzurum Atatürk Üniversitesi'nde yetiştireceği öğrenciler zamanına kadar durmuştur. Mehmet Kaplan halkbilimi alanının günümüzde ayrıca bir bölüm olarak açılmasına katkı sağlayacak olan neslin yetişmesinde ve üniversitelere bu alanın tekrar dönmesini sağlayan isimdir. Pertev Naili Boratav'dan sonra sekteye uğrayan halkbilimi çalışmalarının devamı için Erzurum'da yetiştirdiği doktora öğrencileriyle bu alanın üniversitelerde tekrar okutulmasını sağlamıştır. "Mehmet Kaplan, 1958 yılında öğretime başlayan Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü kurarken Doğu Anadolu Bölgemizin bu zengin ve bakir sahasını bilimsel araştırmalara açmak amacıyla Yeni Türk Edebiyatı, Eski Türk Edebiyatı ve Türk Dili anabilim dalı öğretim elemanlarının yanı sıra halk edebiyatı alanında çalışacak öğretim elemanı kadrosunun kurulmasını da öncelikli bir iş olarak kabul etmiştir" (Düzgün, 2015:265). Bu bağlamda öncelikli araştırmalarda bu bölgenin kültürel yapısı ve halk edebiyatı ürünlerinin toplanması için kendisi çalışmalar yapmış ve öğrencilerini de bu alana yönlendirmiştir. Yetiştirilen bu ilk öğrenciler ve doktora tezleri şu şekildedir: Muhan Bali, "Ercişli Emrah ile Selvi Han Hikayesi- Varyantların Tespiti ve Halk Hikayeciliği Bakımından Önemi" (1967); Bilge Seyidoğlu, "Erzurum Halk Masalları Üzerine Araştırmalar" (1971); Saim Sakaoğlu, "Gümüşhane Masalları/Metin Toplama ve Tahlil" (1971); Fikret Türkmen, "Âşık Garip Hikayesi Üzerinde Mukayeseli Bir Araştırma" (1972); Umay Günay, "Elazığ Masalları" (1973); Ensar Aslan, "Çıldırılı Âşık Şenlik- Hayatı, Şiirleri ve Hikayeleri" (1973). (Düzgün, 2015: 266-267). Halk edebiyatı ile ilgili olan bu tezler o dönem

üniversitede uzun süre sonra yapılan ilk çalışmalardır. Bu çalışmalarını yapan hocalar daha sonra Türkiye'nin farklı üniversitelerine görevlendirilerek buralarda halk edebiyatı ve halkbilimi üzerine dersler vermişlerdir. Bu yönden şimdiki öğretim kadrolarının oluşmasının başlangıcı olarak bu 6 çalışmayı saymak mümkündür.

Buraya kadar aktarılan bilgiler eşliğinde Türkiye'de halkbilimi bölümünün üniversitelerde ilk defa Pertev Naili Boratav'ın etkisiyle bölümlenmeye gidildiği ancak mümkün olmadığı söylenebilir. Bunun devamında ise yine bireysel bir çaba olarak Mehmet Kaplan'ın etkisi görülür. Bu etkiyle birlikte Türk Dili ve Edebiyatı bölümleri içerisinde yeniden halkbilimi derslerinin verilmeye başlandığı ancak yine de o dönemde halen ayrı bir halkbilimi bölümünün açılmadığı görülür. İlk kez resmi olarak bu alanın açılması ise ilerleyen yıllarda gerçekleşecektir.

2. Üniversitelerde Bağımsız Halkbilimi Bölümlerinin Kuruluşu ve Bugünü

Türkiye'de üniversitelerde halkbilimi ya da Türk halkbilimi başlığı altında müstakil bölümlerin kuruluşu bir önceki bölümde anlatılan süreç sonunda 1980 yıllarına kadar gelen bir zaman dilimi içinde ancak kendine yer bulabilmiştir. “Prof. Dr. Dursun Yıldırım'ın Yüksek Öğretim Kurumu'na sunduğu “Folklor Hakkında Genel Bilgiler ve Folklor Bölümünün Üniversitelerimizde Kurulmasına İlişkin Düşünceler” başlığını taşıyan raporun etkisiyle Halkbilim Anabilim Dalı açılmasına karar verilmiş ve Hacettepe Üniversitesi, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı; Ankara Üniversitesi ise Halkbilimi Anabilim Dalı adlarıyla eğitim ve öğretime başlamıştır” (Çobanoğlu, 2010: 50). Bu süreçten günümüze kadar geçen süre içinde üniversitelerde bu alan, Halkbilimi yahut Türk Halkbilimi adı ile önce kürsü sonra anabilim dalı sonra da bölüm olarak açılmıştır. Güncel YÖK verilerine göre şu anda Türkiye'deki üniversitelerde halkbilimi adı ile 5, Türk halkbilimi adı ile ise 4 ayrı bölüm açılmıştır.

Üniversite Adı	Fakülte Adı	Bölüm Adı	Açılış Tarihi	Üniversite Türü	Bölüm İli
Ankara Üniversitesi	Dil Ve Tarih Coğrafya Fakültesi	Halk Bilim Bölümü	31.03.2009	Devlet	Ankara
Ardahan Üniversitesi	Ardahan İnsan Bilimler Ve Edebiyat Fakültesi	Halk Bilim Bölümü	22.10.2015	Devlet	Ardahan
Kafkas Üniversitesi	Fen-Edebiyat Fakültesi	Halk Bilim Bölümü	02.02.2011	Devlet	Kars
Uşak Üniversitesi	Fen-Edebiyat Fakültesi	Halk Bilim Bölümü	21.05.2009	Devlet	Uşak
Yüzüncü Yıl Üniversitesi	Edebiyat Fakültesi	Halk Bilim Bölümü	01.12.2010	Devlet	Van

Tablo 1: Türkiye'deki Üniversitelerde Eğitim Veren Halkbilimi Bölümleri (YÖK-11.12.2017)

Üniversite Adı	Fakülte Adı	Bölüm Adı	Açılış Tarihi	Üniversite Türü	Bölüm İli
Cumhuriyet Üniversitesi	Edebiyat Fakültesi	Türk Halk Bilimi Bölümü	28.02.2009	Devlet	Sivas
Gazi Üniversitesi	Edebiyat Fakültesi	Türk Halk Bilimi Bölümü	29.12.2009	Devlet	Ankara
Hacettepe Üniversitesi	Edebiyat Fakültesi	Türk Halkbilim Bölümü	31.01.2013	Devlet	Ankara
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	Fen-Edebiyat Fakültesi	Türk Halkbilim Bölümü	02.04.2014	Devlet	Nevşehir

Tablo 2: Türkiye’deki Üniversitelerde Eğitim Veren Türk Halkbilimi Bölümleri (YÖK-11.12.2017)

Tablo 2: Türkiye’deki Üniversitelerde Eğitim Veren Türk Halkbilimi Bölümleri (YÖK-11.12.2017)

Tablolarda yer alan veriler üzerinden hareketle bu bölümlerin açılışı ve içeriği ile ilgili bilgiler vererek bölümlerin karşılaştırmasının yapılması bölümlerin geleceği ile ilgili değerlendirmelerin yapılacağı kısım için faydalı olacaktır. Belirtilmesi gereken bir husus da tablolarda eksikliğin yer aldığıdır. Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesine dâhil olan Türk Halkbilimi bölümü YÖK istatistik bölümünde yer alan bu tabloların içerisine alınmamıştır. Ayrıca tablolarda yer alan açılış tarihleri ile bölümlerin internet sitelerinde yer alan kuruluş şemalarındaki tarihler birbirini tutmamaktadır. Yine bu bilgilerin içerisinde yer alan açılış tarihleri ile öğrenci alımlarının başladığı tarihler farklılık göstermektedir. Bu yüzden YÖK verilerinin yanında üniversitelerin ilgili bölümlerinin internet siteleri de bu bölümde kullanılacaktır ancak belirtmekte fayda var ki burada adı geçen birçok üniversitenin internet sayfasında bölümlerin kuruluş şemaları ve genel tarihçeleri bulunmamaktadır. Bilgi edinmek amacıyla bölümlerin sorumlu kişileriyle mail yoluyla iletişim kurulmaya çalışılmıştır fakat sadece Cumhuriyet Üniversitesinden bu konu ile ilgili geribildirim yapılmıştır. Bu nedenle de gerekli bilgiler sınırlı olarak elde edilmiştir.

Halkbilimi tarihine bakıldığında karşılaşılan halk edebiyatı ve halkbilimi derslerinin ilk kez ayrıcalıklı yapıya büründüğü DTCF, halkbiliminin ayrı bir bölüm olma konusunda da ilk sırayı almıştır. 1980 yılında Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek’in başkanlığında Halkbilimi kürsüsü kurulmuştur. Kürsü 1982 yılında ana bilim dalına, 1993 yılında da bölüme dönüşmüştür (Tan, 2013: 242). 1993 yılında Prof. Dr. Nevzat Gözaydın’ın çabalarıyla bu bağımsız yapısını kazanmıştır. Şu anda bölümde verilen derslerin içeriğine bakıldığında ise halkbiliminin genel meseleleri, karşılaştırmalı çalışmalar, yöntem ve teknik gibi konuların ağırlıklı olduğu görülür. Bölümde verilen derslerin bazıları şu şekildedir: Folklor ve Kültür, Halk ve Kültürün Karşılaştırmalı Çalışmaları, Türkiye’de Halkbilimi Çalışmaları, Sağlık ve Kültür, Dini İnançlar ve Uygulamalar, Alan Araştırması Metot ve Yöntemleri vs.. Bölümde şu anda Etnoloji Anabilim Dalı ve Halkbilimi Anabilim Dalı adı altında 2 Profesör, 1 Yardımcı Doçent, 1 Öğretim Görevlisi ve 1 Araştırma Görevlisi bulunmaktadır. Bölümde ayrıca yüksek lisans ve doktora programları da mevcuttur.

(<http://www.dtcf.ankara.edu.tr/halkbilim-bolumu/>)

Halkbilimi bölümlerinin kronolojik olarak ikincisi ise Gazi Üniversitesinde açılmıştır. 2004 yılında açılan Türk Halkbilimi bölümü, 2004-2005 yılında 30 öğrenci ile başlayan yolculuğuna günümüzde de devam etmektedir. Ayrı bir bölüm olmasının yanında Türk Halkbilimi adı altında açılan ilk bölüm olması nedeniyle önemlidir. Kendi içinde, Sözlü Anlatımlar, Gösteri Sanatları, Toplumsal Uygulamalar, Karşılaştırmalı Halkbilimi ve El Sanatları Geleneği Anabilim dallarına ayrılan bölümün başkanlığını Prof. Dr. Öcal Oğuz yürütmektedir. Prof. Dr. Öcal Oğuz'un yanı sıra bölümde 2 Doçent, 1 Yardımcı Doçent, 2 Öğretim Görevlisi ve 6 Araştırma görevlisi çalışmaktadır. Bölümün ders içeriğine bakıldığında ise anabilim dallarının etkisiyle geniş bir çerçevede eğitim verilmektedir. Halkbilimi Tarihi, Anonim Halk Edebiyatı, Halk Oyunları ve Sporları, Gelenek Görenek ve Halk İnançları, Halkbilimi Kuram ve Yöntemleri, Halk Tiyatrosu, Festivaller ve Şölenler, Karşılaştırmalı Türk Halkbilimi gibi birçok ders verilmektedir. Ayrıca bölümün yüksek lisans ve doktora programları mevcuttur. (<http://turk.halkbilimi.gazi.edu.tr>)

Türk Halkbilimi bölümlerinin bir diğeri Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde yer alan Türk Halkbilimi bölümüdür. Bu bölüm 2009 yılında kurulmuş ve 2010 yılında öğrenci alımına başlamıştır. Bölümde şu anda 3 Yardımcı Doçent, 1 Öğretim Görevlisi, 3 Araştırma Görevlisi hizmet vermektedir. Bölümde ayrıca yüksek lisans programı da mevcuttur (KK).

Türk Halkbilimi adı altında eğitim veren bir bölüme sahip olan diğer üniversite Hacettepe Üniversitesi'dir. Buradaki bölümün bağımsız bir yapı kazanması yakın bir tarihe denk gelse de Ankara Üniversitesiyle birlikte ilk defa kürsü ve anabilim dalı halinde hizmet vermeleri aynı zamana denk gelmektedir. Özellikle Prof. Dr. Dursun Yıldırım'ın katkılarıyla beraber Türkiye'de hareketlenen ayrı bir bölüm olma çabaları Hacettepe Üniversitesinde de meyvesini vermiştir. 2013 yılında bağımsız bir bölüm olarak öğrenci alımına başlayan Türk Halkbilimi bölümünün bölüm başkanlığını Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu yürütmektedir. Aktif olarak 4 Profesör, 1 Doçent, 2 Yardımcı Doçent, 5 Doktor ve 2 Araştırma Görevlisi ile eğitim vermeye devam etmektedir. Bölümde verilen derslerin geneli Türk Halkbilimi etrafında şekillenmektedir. Türk Halkbilimine Giriş, Gelenek-Görenekler, Âşık Edebiyatı, Türk Halk Tiyatrosu, Türk Halk Dansları, Türk Halk Müziği, Halk İnançları ve Ritüeller, Karşılaştırmalı Şamanizm gibi birçok ders verilmektedir. Bölümde ayrıca yüksek lisans ve doktora programları da mevcuttur. (<http://www.halkbilimi.hacettepe.edu.tr>)

Bağımsız bir bölüm olarak yakın zamanda açılan bir diğer bölüm de Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesindedir. 2014 yılında kurulan ve ilk defa 2016-2017 eğitim öğretim yılında öğrenci alımına başlayan bölümde 1 Doçent, 2 Yardımcı Doçent ve 2 Araştırma Görevlisi görev yapmaktadır. Bölümde Halkbilimi Tarihi, Kültürel Antropoloji, Türk Kültür Coğrafyası, Türk Kültür Tarihi, Âşık Edebiyatı, Türk Mitolojisi, Festivaller ve Şölenler, Türk Halk Masalları, Türk Halk Hikayeleri, Halk Müziği ve Çalgıları, Halk Hekimliği, Geleneksel Türk Tiyatrosu, Halk Baytarlığı ve Botanigi, Türk Eğlence Kültürü, Alevilik ve Bektaşilik Araştırmaları, Cönkler ve Mecmualar gibi birçok ders verilmektedir. Bu çeşitlilik içinde hem halkbilimi hem de Türk kültürü araştırmalarında önemli bir kurum olarak değerlendirilebilir. (<https://thb.nevsehir.edu.tr/tr>)

Türk Halkbilimi adını taşıyan bir diğer bölümde Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesindedir. Bölümde 2 Doçent, 1 Yardımcı Doçent ve 2 Araştırma Görevlisi görev almaktadır. Halkbilimi adını taşıyan bir diğer bölüm Ardahan Üniversitesi İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesinde yer almaktadır. Şu anda 1 Doçent ile eğitim vermektedir. Ayrıca

Kafkas Üniversitesinde Türk Halkbilimi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi ve Uşak Üniversitesinde de Halkbilimi adı altında bölümler olduğu YÖK verilerinde görülmektedir.

Buraya kadar incelenen bölümlerin tarihi yapısı ve içeriği ile ilgili bir değerlendirme yapmak gerekirse. Toplamda şu anda Türkiye’de on adet müstakil bölüm bulunmaktadır ve bunların beş tanesi Türk Halkbilimi, beş tanesi ise halkbilimi adını taşımaktadır. Genel olarak Ankara ili etrafında başlayan bölünme zamanla Türkiye’nin birçok bölgesine yayılmış durumdadır. Bu bölümlerin genel olarak halkbilimi üzerine yürüttüğü çalışmalar alanın gelişmesi noktasında önemli bir etmendir. Buradan hareketle halkbilimi bölümlerinin üniversite sistemi içerisinde kendisine yer edindiği ve elbette ilerleyen zamanlarda hem sayı hem de nitelik olarak bir ilerleme kaydedeceği fikrine ulaşılabılır. Halkbilimi bölümleri daha genel bir çerçevede içerisinde eğitim vermekle birlikte Türk halkbilimi bölümleri de öncelikle ulusal kültür araştırmalarında öne çıkmaktadır. Ulusal çalışmalardan hareketle uluslararası düzeyde tanınırlık sağlamak ve yapılan çalışmalarla Türk kültürünü daha geniş çevrelere tanıtmaya amacı gütmektedir. Bu bölümlerde yetişen öğrencilerin halkbilimi özelinde Türk kültürü için bilinmesi gerekli olan diğer alanlarla ilgili bilgiler de seçmeli dersler ve bölüm içi farklı etkinliklerle sağlanmaktadır. Güncel durumdan sonra bu bölümlerin geçmişten bugüne gelen süreci de göz önünde bulundurularak gelecekteki durumları hakkında bir şeyler söylemek mümkündür.

3. Halkbilimi Bölümlerinin Geleceği Hakkında Düşünceler

Türkiye’de yer alan halkbilimi bölümlerinin ortaya çıkışından bugüne kadar geçen süre tahmini otuz beş yıllık bir dönemi kapsamaktadır. Bu kısa süre içerisindeki gelişime bakıldığında kürsülemeden anabilim dalı olmaya buradan da bağımsız birer bölüm haline dönüşen yapı içerisinde önemli bir ilerleşim ve kabul görme söz konusudur. Halkbilimi bölümlerinin bu hızlı ilerleşiminde etkisi olan akademisyenler ve okulların yapısı düşünüldüğünde farklı çevreler ve farklı dağılımlar söz konusudur. Bu çeşitlilik de bölümün sadece belli bir bölgeye sıkışmasını engelleyerek tüm Türkiye’ye yayılmasını sağlamıştır.

Gelecek ile ilgili düşünceleri aktarmadan önce bu konu hakkında bizden önce harekete geçen ve geçmiş uzun yıllar öncesine dayanan iki fikir etrafında bir değerlendirme yapmak yerinde olacaktır. Bu fikirlerden ilki Pertev Naili Boratav’ın 1969 yılında yazdığı bir yazıda yer alan ve “İstanbul Üniversitesi Türkoloji Öğrenci Örgütü” tarafından düzenlenen sekiz maddelik bir metindir. Boratav bu metnin içeriğini şöyle aktarır:

“Bu soruşturma metni, halk edebiyatının konusu, kültürümüzle ve çağdaş edebiyatımızla ilişkisi, bilim alanı olarak önemi... gibi sorunları kapsıyor. Aşağı yukarı 40 yıl lise edebiyat öğretmenliği yapmaya namzet olduklarını belirten genç öğrenciler, soruyorlar: Üniversitemizin edebiyat öğreniminde halk edebiyatına yer verilmediğini biliyor musunuz? Ona yer verilmesinin faydalı olacağı kanısında iseniz, bunun ne şekilde olabileceğini düşünüyorsunuz?” (Boratav, 2017: 102).

Bu metnin önemi hiç kuşkusuz o dönem için üniversitelerde yer alan Türkoloji bölümlerindeki bir eksikliğin durumunu anlamak için önemlidir ancak asıl önemli nokta bunu hazırlayanların öğrenciler olmasıdır. Kendi okudukları bölümdeki bu eksikliğin giderilmesi için o dönemde harekete geçen bu kişiler sayesinde ilerleyen yıllarda Türk Dili ve Edebiyatı bölümleri içerisinde kısmen de olsa halkbilimi ve halk edebiyatı ile ilgili dersler girmeye başlamış ve zamanla bugünkü durum ortaya çıkmıştır. Bu durumun bir benzeri bugün de görülmektedir. Öğrencilerin bu alana olan ilgisi ve bu alan üzerine yönelişleri özellikle üniversitelerin adıyla anılan halkbilimi kulüplerinin ve topluluklarının oluşmasını sağlamıştır. Öğrenciler bu topluluklar etrafında halkbilimi ile ilgili çeşitli

çalışmalar ve etkinlikler düzenlemektedir. Bu toplulukların ilk örneği ise günümüzden çok eskiye gitmektedir.

ODTÜ’de kurulan Türk Halkbilimi Topluluğu, günümüzde özellikle sanal ortamda bir araya gelen öğrencilerin oluşturdukları halkbilimi kulüplerinin ilkidir. Kasım 1961’de ODTÜ’nün ilk topluluklarından biri olarak kurulmuştur. öncelikli amacı halk kültürü öğelerinin çağdaş ve bilimsel yöntemlerle çözümlenmesi ve yorumlanmasıdır. Ayrıca bu çalışmalarla elde edilen bulguların çeşitli etkinliklerle yakın çevreye ve halkbilimi camiasına iletilmesine çalışır (Tepeköylü, 2017: 318). Bu topluluk Türkiye’de halkbilimi için bir ilk olmakla birlikte kurulduktan sonra sadece bir topluluk olmanın yanında birçok etkinlik gerçekleştirerek, ilerleyen yıllara etki eden önemli çalışmalar bırakmıştır. “Halk oyunları, halk müziği, halk tiyatrosu ve yöre araştırmalarını kapsayan dört ana kolda faaliyet yürüten topluluk bünyesinde 15 Ekim 1973 tarihinden itibaren *Halkbilimi* dergisi yayınlanmaya başlamıştır. Dergi 52 sayı yayımlandıktan sonra 12 Eylül 1980 darbesi ile yayın hayatına son verilmiştir” (Aça, 2016: 128). Bu topluluk günümüzde de varlığını devam ettirmektedir ve pek çok farklı konuda etkinlikler düzenlemektedir. Yakın zamanda düzenlenen bazı etkinlikler: Halk Kültüründe Eğlence Sempozyumu, Halk Tiyatrosu Şenliği, Anadolu Masalları Gecesi “Kur’masal”, THBT 8. Halk Oyunları Şenliği, THBT Toplumsal Cinsiyet ve Halk Kültürü Sempozyumu sayılabilir ([https://www.facebook.com/pg/odtuthbt/events/?ref=page internal](https://www.facebook.com/pg/odtuthbt/events/?ref=page_internal)). Bunlar düzenlenen etkinliklerin küçük bir kısmını oluşturmaktadır. Uzun bir tarihi geçmişe sahip olması ve kurumsallaşması nedeniyle bu alanda en profesyonel topluluk olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Bu öğrenci topluluklarının sayısı günden güne özellikle sosyal medyanın da etkisiyle ve bölümlerdeki hocaların teşvikleriyle artmaktadır. Sosyal medyada özellikle de Facebook üzerinden gerçekleştirilen birliktelikler zamanla üniversiteler içerisinde de kurumsal yapıların oluşmasını sağlamaktadır. Bu toplulukları kendi aralarında bilgi paylaşımları yaptıkları gibi ulusal ya da uluslararası konferans, sempozyum, kongre ve davetler de gerçekleştirmektedir. Bu topluluklardan en etkin şekilde faaliyet gösterenlerden bir tanesi Hacettepe Üniversitesi Türk Halk Bilimi Topluluğudur. Bu topluluk Hacettepe Üniversitesi Türk Halkbilimi bölümünün hocalarının ve öğrencilerinin katkılarıyla hayatına devam etmektedir. Topluluğun genel amacı resmi internet sayfasında genel olarak şöyle açıklanmaktadır: “Halkbiliminin araştırma sahasına giren maddi ve manevi unsurları derlemek ve incelemek, yapılan çalışmalarını panel, kongre, sempozyum, söyleşi gibi etkinliklerle duyurmak, halkbilimini üniversitelerin farklı disiplinlerine tanıtmak ve disiplinler arası çalışmalar yapmak.”

(<http://www.sksdb.hacettepe.edu.tr/topluluklar/index.php?t=Turk-Halkbilimi-Toplulugu>). Topluluğun akademik danışmanlığını Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu yürütmektedir ve topluluk başkanı olarak da Tuğba Zengin’in adı geçmektedir. Şu anda Facebook üzerindeki sayfalarında ise aktif olarak 2080 üyesi bulunan topluluk birçok etkinliğe de imza atmıştır. Bu etkinliklerden bazıları: Türk Kültüründe Kadının Önemi, Türk Kültüründe Yaşam Ağacı: Kayın Ağacı, Türk Şamanizmi ve İnanç Dünyamız, Hıdrellez Ritüeli ve Uygulamaları, Anadolu’da Dionysos Tapınımları, Anadolu’da İnanç ve Müzik İlişkisi’dir (<https://www.facebook.com/turkhalkbilimi/>). Burada sayılan etkinliklerin yanında halkbilimini ilgilendiren konularla ilgili birçok çalışma da yapılmış ve yapılmaktadır. Yine Hacettepe Üniversitesi Türk Halkbilimi bölümü önderliğinde düzenlenen iki adet öğrenci sempozyumu da gerçekleştirilmiştir. Bu oluşum Hacettepe Üniversitesi Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı nezdinde de bir topluluk olarak resmi

şekilde de tanınmaktadır. Bu bakımdan hem bölüm hem de topluluk halkbilimi çalışmalarında dikkate değer işler yapmış ve yapmaktadır. Öğrencilerin bu organizasyonlar asıl düzenleyici ve denetleyici olması onların ileride bu alanla ilgili çalışma isteklerini arttırmaktadır.

Bu alandaki bir diğer öğrenci girişimi de Gazi Üniversitesi Türk Halkbilimi Topluluğu'dur. Üniversite tarafından da topluluklar arasında sayılan bu yapı eğitim fakültesinin bir oluşumu olarak gösterilmektedir. Topluluğun genel amaçları, “Anadolu insanının kültürünü anlamak ve anlatmak için eğitim etkinlikleri yapmak, Türk halk kültürü alanında çalışma yapan akademisyenlerin desteğiyle konferanslar ve seminerler düzenlemek, sahip olunan değerleri yaşatmak, yozlaşmaya engel olmak olarak sıralanmaktadır” (<http://topluluklar.gazi.edu.tr/posts/view/title/gazi-egitim-fakultesi-turk-halk-bilimi-toplulugu-189126?siteUri=topluluklar>). Topluluğun Akademik danışmanlığını Doç. Dr. İhsan Kalenderoğlu üstlenmiştir ve İsa Sarıçam da topluluğun başkanlığını yürütmektedir. Sosyal medya üzerinde de bir grubu bulunan topluluğun şu anda aktif olarak 704 üyesi bulunmaktadır. Topluluk bazı etkinlikler de düzenlemektedir. Nevruz Programı ve Âşık Atışması, Altinköy Açık Hava Müzesi, Kerkük Türkleri Konferansı gibi etkinlikler bunların arasındadır. (<https://www.facebook.com/tuhab2016/>). Bu yönden Ankara'da bölümleri bulunan üniversitelerin içerisinde kültürel olarak öğrencileri yönlendiren ve alana karşı olan meraklarını arttırmayı amaçlayan önemli bir oluşum olarak değerlendirilebilir.

Yukarıda sayılan üniversitelerin dışında da özellikle sosyal medya üzerinden etkin olarak faaliyet gösteren başka topluluklar da mevcuttur. Bunların bazıları ve üye sayıları şöyledir:

Selçuk Üniversitesi Türk Halkbilimi Topluluğu aktif olarak 1984 üyeye sahiptir ve topluluğun amacını günümüzde “Elektronik Kültür Ortamı”nın yaşatılmasına pek çok yönden katkı sağlayan sosyal paylaşım sitesinde, Türk Halk Kültürüne dair verimlerin paylaşılması ve çeşitli yönlerden birlikteliğin sağlanması olarak açıklarlar. (<https://www.facebook.com/SELÇUK-ÜNİVERSİTESİ-TÜRK-HALKBİLİMİ-204479942957341/>). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Halk Bilimi Araştırmaları Topluluğu da yine bu alandaki bir başka topluluktur. Doç. Dr. Adem Koç yönetiminde olan Facebook sayfasının 1220 üyesi bulunmaktadır. Amaçlarının üniversite öğrencilerine yönelik ders konuları ve kültürel verilerin paylaşımını sağlamak olduğu bildirilmektedir (<https://www.facebook.com/groups/359118837511679/>). Cumhuriyet Üniversitesinin Türk Halkbilimi Topluluğu da bu alanda verilebilecek örneklerdendir. Sosyal medyadaki sayfalarında 614 üyesi bulunan topluluk üniversite içerisinde de oluşumunu tamamlamış bir kulüp olarak geçmektedir. (https://www.facebook.com/cuturkhalkbilimi/?ref=br_rs). Yine Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi öğrencileri tarafından oluşturulan Türk Halkbilimi Araştırmaları Topluluğu da sosyal medyada aktif olarak boy gösteren yapılardandır. Özellikle Çanakkale ile ilgili düzenlenen etkinliklerle o bölgenin halkbilimi incelemelerine katkı verdiği söylenebilir. Somut Olmayan Kültürel Miras ve Çanakkale Envanteri, Geleneksel Nevruz Şöleni, Alan Araştırmasının Önemi gibi başlıkları taşıyan etkinlikleri düzenleyen topluluğun sosyal medyada aktif olarak üye sayısı 417'dir (https://www.facebook.com/habi.comu?hc_ref=ARSO-vs0x785xYpj6Lchq6bSvLog4R9Ag3XoMKOleOHSIx3fQobFwy0OkP1D03TPNWk&fref=nf).

Üniversitelerin kurumsal yapıları içinde kendilerine yer bulan bu tarz kulüp ya da topluluklarla birlikte, öğrenci ve öğretim üyelerinin destekleriyle oluşan topluluklar da sosyal medya üzerinden halkbilimi alanının tanıtılması için önemli işler yapmaktadırlar.

Hem kuruldukları üniversitelerin öğrencilerine hem de başka üniversitelerin öğrencilerinin bilgiye ulaşabilmesine olanak vermesiyle birlikte özellikle bu alana ilgisi olan kişilerin bir araya toplanmasını sağlamaktadır. Bunun yanında bu tarz kulüplerin düzenledikleri bilimsel toplantı, söyleşi, gezi gibi kültürel ve bilimsel faaliyetlerle de alanda çalışma yapmaya hevesli kişilerin önü açılmaktadır. Halkbilimi bölümlerinin geleceği de bu öğrenciler, akademisyenler ve gönüllüler sayesinde daha sağlam olacaktır. 1969 yılından günümüze kadar halkbiliminin üniversite çatısı altında sadece kurumsal yapıyla değil bireysel başarı ve istekle ilerlemesinin en önemli kanıtı bu tarz topluluklardır. Özellikle bu topluluklarda yer alan öğrencilerin emekleri ve başarıları zaman içerisinde farklı bölümlerin kurulmasında ya da önemli bilim insanlarının ortaya çıkmasında ilk adımlardan birisi olacaktır.

Bölümlerin geleceği ile ilgili ikinci fikri ise Sedat Veyis Örnek'in "Türk Halkbilimi" adlı eserinden bir parçayla aktarmak yerinde olacaktır. Örnek, kitabında halkbilimi ile ilgili çalışmalarda başka ülkelerin düzeyine ulaşmak, o zamana kadar yapılan çalışmaları değerlendirmek ve sistemli şekilde yeni araştırmalar yapabilmek için on beş maddelik bir liste oluşturmuştur (Örnek, 2016: 39-41). Buradaki önerilerini 1973 yılında yazdığı bir yazıda da dile getirdiğini belirten Örnek, kitabında da bu yazıdan dört yıl sonra aynı sorunları ve önerileri dile getirmektedir. Bu açıdan bakıldığında 1970'lerin sonunda halkbiliminin Türkiye'deki yeri ile ilgili önemli bir öneri listesi oluşmuş durumdadır. Bu listenin ilk sırasında da halkbilimi bölümleri ile ilgili bir madde yer almaktadır. "Üniversitelerimizin konuyla ilgili fakültelerinde Türk halkbilimini araştırarak, öğretecek ve yayımlar yapacak birer halkbilimi kürsüsü, bölümü ya da enstitüsü kurmak; buraları bitirenleri aşağıda adı belirtilen okullarda ve kuruluşlarda görevlendirmek" (Örnek, 2016: 39). Bu öneri ilerleyen yıllarda gerçekleştirilmiştir ve kürsü bazında başlayan yolculuk bağımsız bir bölüm olmaya kadar gitmiştir. Bu açıdan bakıldığında bölümleşmenin fikrinin daha 1970'lerden itibaren akıllarda olduğu ki Pertev Naili Boratav'ın denemelerinden hareketle bu düşüncenin ortaya çıktığı söylenebilir.

İkinci önerisinde ise Örnek, özellikle idareci yetiştiren üniversite bölümlerinde, orta öğretim, öğretmen okulu ve askeri okullarda halkbilimi ya da budunbilimi ile ilgili derslerin verilmesini teklif etmiştir (Örnek, 2016: 39). Bu öneri kısmen de olsa gerçekleşmiştir. Özellikle üniversitelerde seçmeli ders olarak farklı fakültelerden ders almaya olanak sağlayan sistemler aracılığıyla halkbilimi bölümlerinin ya da Türk dili ve edebiyatı bölümlerinin içerisindeki derslerin öğrenciler tarafından alınabilmesi olanaklı kılınmıştır. Bundan birkaç yıl öncesinde de orta öğretim kurumlarında halkbilimi ile ilgili derslerin yine seçmeli ders olarak verilmesine başlanmıştır. Bu yönden halkbilimi bölümlerinin geleceği için temelden ve farklı disiplinlerden kişilerin yetiştirilmesi için adımlar atılmıştır.

Sedat Veyis Örnek'in verdiği listedeki üçüncü madde de halkbilimi bölümleri ile alakalı bir gelecek önerisidir. Bu öneride, üniversitelerdeki bu bölümlerden mezun olan kişilerin basın yayın organlarında, görsel sanatlarda, Milli Eğitim, Turizm ve Tanıtma, Köy İşleri ve Dış İşleri gibi bakanlıklarla Halk Eğitim Merkezleri gibi sosyal-kültürel kuruluşlarda istihdamının yapılmasını söylemektedir. (Örnek, 2016: 39). Bu konu maalesef ki günümüzde de tam manasıyla gerçekleştirilememektedir. Halkbilimi ya da Türk Halkbilimi bölümü mezunları için iş imkanları arasında yukarıda sayılan kurumlarla birlikte başka birçok kurum var gibi görünse de bu alanlardaki araştırmalarda mezun olan kişilerin kullanımı sınırlı kalmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde yer alan bazı kuruluşlarda halkbilimi ile ilgili mezunlara iş imkanı sağlansa da daha çok bu bölümden mezun olan kişilerin formasyon olarak Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği yapmaya

yöneldiği bilinmektedir. Bunun yanında üniversitelerde akademisyenlik görevi için de bu bölümden mezun kişilerin istihdamı yapılmaktadır fakat elbette ki mezun sayısına bakıldığında bu alandaki istihdamın da yeterli olduğu söylenemez. Bu yüzden halkbilimi eğitimi almış öğrencilerin günümüzde kendi alanlarıyla ilgili iş bulma konusunda yeterli bir karşılık bulamadıklarını söylemek yerinde olacaktır.

Örnek'in listesindeki dördüncü madde de halkbilimi bölümü ve oradan mezun olanların istihdamı ile ilgilidir. Bu bölümlerden üstün başarıyla mezun olanların MFAD'de araştırmacı olarak kullanılmasını önermektedir (Örnek, 2016: 40). Burada adı geçen kurum olan Milli Folklor Araştırma Dairesi, günümüzde Kültür Bakanlığına bağlı olarak "Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Dairesi" olarak faaliyetlerine devam etmektedir. Halkbilimi açısından önemli işlere geçmişten beri imza atan bu kurumda da halkbilimi öğrencilerinin istihdamı sağlanmaktadır ancak sayı olarak sınırlı bir kadro imkânının olduğu bilinmektedir.

Bu kurumun genel olarak faaliyetleri bütün bir halkbilimi araştırma kadrosunu kapsamakla beraber, "Türk Folklor Etnografya Bibliyografyası" adıyla çıkan dört ciltlik çalışması, "Pertev Naili Boratav" ihtisas kitaplığı ve 1975 yılından bugüne devam eden "Uluslararası Türk Folklor Kongresi" gibi çalışmaları ve etkinlikleri yeni dönem halkbilimi öğrencileri ve araştırmacıları için önde gelen unsurlar arasındadır (Çobanoğlu, 2010: 50).

Bütün bunlarla beraber Sedat Veyis Örnek'in on beş maddelik listesinin içerisinde yer alan unsurların bir bölümü günümüzde yapılabilmemiş bir bölümü ise halen faaliyete geçmeyi beklemektedir. Bu nedenle yeni kurulan Halkbilimi ya da Türk Halkbilimi bölümlerinin faaliyetleri Türk folklorunun gelişmesi ve ilerlemesi için anahtar niteliğindedir. Buradan yetişecek olan gençlerin ilerleyen zamanda oluşturacakları külliyat sayesinde geçmiş ve gelecek arasında bağlantı daha net bir şekilde kurulabilecektir. Bu zamana kadar yapılan çalışmalarla birlikte güncel çalışmaları da devam ettirmek ve ilerleyen zamanlarda buna yenilerini eklemek için üniversitelerin akademik katkıları kuşkusuz ilk sırada yer alacaktır.

Gelecek tasavvurunda halkbilimi bölümlerinin kıymeti daha da önemli hale gelecektir. Çünkü halkbiliminin araştırma ve inceleme alanı günümüzde genişlemeyi sürdürmektedir (Durbilmez, 2013: 101-112). Özellikle elektronik ortam ve teknolojinin hızlı yayılışının yanında geniş kapsamlı bir coğrafi yapıyı kapsayan etkisiyle beraber kültürel unsurlar yerini yeni kültürel yapılara ya da daha farklı oluşumlara bırakacağından ötürü geleneksel ürünlerin toplanması ve incelenmesi hatta müzelerde korunması noktasında halkbilimi bölümü çalışanlarının ve mezunlarının yükü bir hayli fazla olacaktır. Bu noktadan hareketle de Türkiye'de şu anda var olan ve açılacak olan yeni halkbilimi bölümleri, bu anlamda gerekli faydayı sağlayacak en önemli araçlar haline alacaktır. Burada yapılacak en önemli şey ise bu bölümlerin cazip hale getirilmesi için çalışmaların ulusal ve uluslararası düzeyde etki edecek şekilde düzenlenmesi ve gerekli maddi manevi değerlerin bir şekilde burada çalışan kişilere verilmesidir. Özellikle gençlerin daha aktif şekilde bu alana yönelmesini ve bu alanda çalışmalar yapmasını sağlamak için düzenlenen sempozyum, kongre, seminer gibi uygulamaların daha da artırılması ve buralarda alandaki önemli çalışmacılarla birlikte hareket edilmesi uygun olacaktır. Ayrıca bu tarz toplantılarda öğrencilerin isimlerini duydukları, kitaplarını ve yazılarını okudukları akademisyenlerle birebir temas içine girmeleri ve onlardan görsel, işitsel tecrübelerini öğrenmeleri, gençlerin bu yola daha hevesli şekilde devam etmesini sağlamak için kıymetli bir durumdur. Buradan hareketle de özellikle halkbilimi ile ilgili bağımsız bölümleri bulunan üniversitelerin ve bunun yanında halkbilimi hoca kadrolarının geniş yer tuttuğu Türk dili ve edebiyatı

bölümlerinin bulunduğu üniversitelerin, en azından iki seneye bir bu alandaki öğrencileri bir araya getirecek bilimsel, sosyal, kültürel etkinlikler düzenlemeleri, halkbilimi alanının gelişmesi ve genişlemesi için faydalı olacaktır.

Temel halkbilimi kitaplarının bir an önce güncel teknolojiye uygun olarak çalışmacıların hizmetine sunulması konusu da bilginin erişilebilirliği hususunda önemli bir noktadır. Alanla ilgili birçok temel eser önemli kütüphanelerde bulunmakla birlikte ülkenin dört bir yanında çalışma yapan kişilerin bunlara erişimi her daim kolay olmamaktadır. Bu yüzden genel bir halkbilimi kütüphanesi hem maddi ortamda hem de elektronik ortamda oluşturulmalıdır. Kitapların düzenli şekilde taranıp elektronik ortamdan ulaşılabilir hale getirilmesi de araştırmacılar ve öğrenciler için temel bilgi alımı noktasında faydalı bir çalışma olacaktır. Yine teknolojik ortama ayak uydurmak için halkbilimi ile ilgili açık erişim veyahut uzaktan eğitim sistemine benzer bir yöntemle birlikte alandaki uzman hocaların vereceği derslerin sadece kendi üniversitelerindeki öğrencilere değil bütün ülkedeki öğrencilere ulaşabilmesi sağlanabilir. Bu sayede ülke genelinde halkbilimi dersleri gören öğrencilerin, önemli konularda adı bilinen kişilerden ders dinlemesiyle hem uzmandan bilgi alımı gerçekleşecek hem de bu akademisyenleri birebir tanıma şansı oluşacaktır. Bu uygulama ile de bir şekilde halkbilimi ders külliyatı oluşturularak ilerleyen dönemlere kültürel bir bibliyografya mirası bırakma şansı olacaktır. Aynı zamanda görsel ve işitsel olarak erişime açık vaziyette olan bu tarz derslerin görme veya işitme engelli bireylerin de faydalanmasına katkı sağlayacağı açıktır. Görme engelliler için sesli, işitme engelliler için de altyazılı ders anlatımı teknikleri uygulanarak bu bireylerin diğer bireylerle eşit düzeyde eğitim almaları sağlanabilir. Elektronik ortamın faydalı unsurlarını bir araya getirerek her kesimden öğrenciye hitap etme şansı da yakalanmış olacaktır. Elbette bu söylenenler sadece öğrenci bazlı düşünülmemeli, alana ve konuya ilgisi olan amatör araştırmacılar, akademisyenler, derleyiciler ve internete erişebilen her birey için bir okul haline dönüşebilecek bir oluşum olduğunu vurgulamak gereklidir.

Geçmişten günümüze kadar verilen örnekler ve tavsiyelerle birlikte güncel dönemde göze çarpan eksiklerin giderilmesi ile birlikte bu alanın hem üniversitelerde hem de halk arasında tanıtımı, devamlılığı, çalışma sistemi daha iyi şartlara getirilebilir ve halkbilimi bölümlerine olan gereksinim daha net bir şekilde ortaya çıkabilir. Bununla birlikte halkbilimi bölümlerinin de devamlılığı sağlanarak ve işlevselliği arttırılarak kültür araştırmalarında gerekli ihtiyaç giderilmiş olur. Bu yüzden gelenekten geleceğe uzanan yolda halkbilimi gibi bir bölümün Anadolu coğrafyası gibi zengin bir alandaki çalışmalarının da ulusal veya uluslararası bilinirliği artarak evrensel kültür coğrafyasında Türk kültürünün yeri daha da sağlamlaştırılabilir.

Sonuç

Halkbilimi bölümlerinin geçmişi, bugünü ve geleceği ile ilgili bilgi ve fikir derlemesinden oluşan bu yazıyla birlikte bir Türk halkbilimi tarihi ortaya konulmuştur. Bu bölümün ortaya çıkışı ve gelişiminde katkı sağlayan önemli isimler ve kurumlarla birlikte tarihi süreçteki dönüşümü de gösterilmeye çalışılmıştır. Bütün bunlarla birlikte söylenebilir ki önce bir ders sonra bir kürsü ardından da bölüme doğru giden bir süreçte halkbiliminin gerekliliği daha net bir şekilde anlaşılabilir günümüze kadar gelen ve birçok üniversiteyi de içine alan özel bir alanlaşmanın ortaya çıktığı görülür. Halen eğitime devam eden ve öğrenci yetiştiren bölümlerin varlığı ile açılışını yapan ancak öğrenci alımına başlamayan üniversitelerinde bu grubun içerisine dâhil olmasıyla halkbilimi konusunda bölgesel ve ulusal olarak bir akademik yayılım oluşacaktır. Bununla birlikte yeni açılacak bölümlerle de

halkbiliminin daha fazla öğrenciye ulaşma şansı doğacaktır. Ayrıca bu yeni açılan bölümlerin çalışmalarıyla birlikte de önce kuruldukları bölgede sonra da ulusal çerçevede bir halkbilimi atlası oluşturma şansı doğacaktır.

Halkbiliminin Avrupa ve Amerika'daki gelişiminin bir benzerini de Türkiye'de gerçekleştirmek için üniversiteler önemli bir unsurdur. Amatör çalışmaların yanında yapılan profesyonel çalışmaları bilimsel çerçevede değerlendirebilecek ve yeni çalışmacıları oluşturabilecek kurum olarak üniversiteler, Türk kültürüne sahip çıkılması için önemli kurumlardır. Teknolojik gelişmelere ayak uydurarak ilerleyen bir bölüm yapısı da hem dünü hem bugünü hem de yarını bir arada tutarak kültürün ve getirdiklerinin insanlara tanıtılması, öğretilmesi, geliştirilmesi ve korunması adına faydalı olacaktır. Bu yüzden de halkbilimi bölümlerinin devamlılığında hem geleneksel hem de modern yöntemlerin bir arada kullanılması önem arz etmektedir. Bu sayede bir öneri olarak başlayan bölümleşme kendini tam manasıyla gerçekleştirebilecektir.

KAYNAKÇA

Yazılı Kaynaklar

- AÇA, Mustafa. (2016). *Halk Bilimi El Kitabı*. Konya: Kömen Yayınları.
- ASILSOY, Abdülkerim. (2008). *Türk Modernleşmesi Öncülerinden Fuat Köprülü: Hayatı, Eserleri ve Fikirleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- BORATAV, P.Naili. (2017). *Folklor ve Edebiyat I*. Ankara: BilgeSu Yayıncılık.
- ÇOBANOĞLU, Özkul. (2010). *Halkbiliminde Kuramlar ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- DORSON, M. Richard (2003a). "William John Thoms". Çev. Serpil Aygün Cengiz. *Dünya Halkbilimi Çalışmaları Tarihi*. Hzl. Gülin Ögüt Eker, M. Öcal Oğuz, Nebi Özdemir. Ankara: Milli Folklor Yayınları.
- _____. (2003b). "Folklor'un Babası, 'Stith Thompson'". Çev. Nebi Özdemir. *Dünya Halkbilimi Çalışmaları Tarihi*. Hzl. Gülin Ögüt Eker, M. Öcal Oğuz, Nebi Özdemir. Ankara: Milli Folklor Yayınları.
- DURBİLMEZ, Bayram. (2013). "Halk Bilimi Araştırmalarının 100. Yılında: "Halk Bilimi" ile "Edebiyat"ın Ortak Alanları ve "Halk Edebiyatı" Üzerine Bir Değerlendirme". *Milli Folklor*, 12 (99), 101-112.
- DÜZGÜN, Dilaver. (2015). "Halk Bilimi Araştırmaları Tarihinde Prof. Dr. Mehmet Kaplan ve Atatürk Üniversitesi". *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* 55, 257-272.
- KÖPRÜLÜ, Orhan. (2006). *Makaleler*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- ÖRNEK, S.Veyis. (2016). *Türk Halkbilimi*. Ankara: BilgeSu Yayıncılık.
- ÖZTÜRKMEN, Arzu. (2006). *Türkiye'de Folklor ve Milliyetçilik*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- TAN, Nail. (2013). "Türkiye'de Halk Bilimi Çalışmalarının 100. Yılına Kutlarken". *Folklor/Edebiyat* 19(75), 237-243.
- TANSEL, F. Abdullah. (1966). "Memleketimizin Acı Kaybı Prof. Dr. Fuad Köprülü". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* XIV, 266-281.
- TEPEKÖYLÜ, İlke. (2017). "Türkiye'deki Üniversitelerde Yeni Dönem Halk Bilimi Çalışmaları". *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi* 2(2), 313-319.

THOMS, W.John. (2003). "Folklor". Çev. Serpil Aygün Cengiz. *Dünya Halkbilimi Çalışmaları Tarihi*. Hzl. Gülin Ögüt Eker, M. Öcal Oğuz, Nebi Özdemir. Ankara: Milli Folklor Yayınları.

Sözlü Kaynaklar

Kaynak Kişi: Özlem Demren, Lisansüstü, Akademisyen, Görüşme Tarihi: 13.12.2017.

Elektronik Kaynaklar

Ankara Üniversitesi Halkbilimi Bölümü: <http://www.dtcf.ankara.edu.tr/halkbilim-bolumu/> Erişim Tarihi: 11.12.2017.

Cumhuriyet Üniversitesi Türk Halkbilimi Topluluğu Facebook Sayfası:

https://www.facebook.com/cuturkhalkbilimi/?ref=br_rs Erişim Tarihi: 11.12.2017.

Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Türk Halkbilimi Araştırmaları Topluluğu Facebook Sayfası:

https://www.facebook.com/habiat.comu?hc_ref=ARSO-vs0x785xYpj6Lchq6bSvLog4R9Ag3XoMKOleOHSIx3fQobFwy0OkP1D03TPNWk&fref=nf Erişim Tarihi: 11.12.2017.

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Halkbilimi Araştırmaları Topluluğu Facebook Sayfası:

<https://www.facebook.com/groups/359118837511679/> Erişim Tarihi: 11.12.2017.

Gazi Üniversitesi Türk Halkbilimi Bölümü http://turk_halk_bilimi.gazi.edu.tr Erişim Tarihi: 11.12.2017.

Gazi Üniversitesi Türk Halkbilimi Topluluğu Facebook Sayfası:

<https://www.facebook.com/tuhab2016/> Erişim Tarihi: 11.12.2017.

Gazi Üniversitesi Türk Halkbilimi Topluluğu:

<http://topluluklar.gazi.edu.tr/posts/view/title/gazi-egitim-fakultesi-turk-halk-bilimi-toplulugu-189126?siteUri=topluluklar> Erişim Tarihi: 11.12.2017.

Hacettepe Üniversitesi Türk Halkbilimi Bölümü:

<http://www.halkbilimi.hacettepe.edu.tr> Erişim Tarihi: 11.12.2017.

Hacettepe Üniversitesi Türk Halkbilimi Topluluğu Facebook Sayfası:

<https://www.facebook.com/turkhalkbilimi/> Erişim Tarihi: 11.12.2017.

Hacettepe Üniversitesi Türk Halkbilimi Topluluğu:

<http://www.sksdb.hacettepe.edu.tr/topluluklar/index.php?t=Turk-Halkbilimi-Toplulugu> Erişim Tarihi: 11.12.2017.

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Türk Halkbilimi Bölümü: <https://thb.nevsehir.edu.tr/tr> Erişim Tarihi: 11.12.2017.

ODTÜ Türk Halkbilimi Topluluğu:

https://www.facebook.com/pg/odtuthbt/events/?ref=page_internal Erişim Tarihi: 11.12.2017.

Selçuk Üniversitesi Türk Halkbilimi Topluluğu Facebook Sayfası:

<https://www.facebook.com/SELÇUK-ÜNİVERSİTESİ-TÜRK-HALKBİLİMİ-204479942957341/> Erişim Tarihi: 11.12.2017.

Üniversitelerdeki Halkbilim/Türk Halkbilimi bölümleri hakkındaki istatistiki bilgi kaynağı: <https://istatistik.yok.gov.tr> Erişim Tarihi: 11.12.2017.

¹ Halkbiliminin sekteye uğramasının arka planı ve tarihi yapısını görmek için bkz. Öztürkmen, 2006: 139-193.